

Lublin, 16. 02. 2026 r.

Recenzja

**Rozprawy doktorskiej lek. wet. Magdaleny Marii Kraińskiej:
„Wypalenie zawodowe u lekarek weterynarii – epidemiologia i etiologia”**

Promotor: dr hab. n. med. i n. o zdr. Andrzej Cacko

Promotor pomocniczy: dr n. med. Marta Kulpa

Problem wypalenia zawodowego jest podejmowany od lat 70. XX wieku, ale jego znaczenie systematycznie rośnie wraz ze zmianami społecznymi i organizacyjnymi pracy. Dziś traktuje się go jako jedno z kluczowych zagrożeń dla zdrowia psychicznego w środowisku zawodowym. W weterynarii temat zaczął być szerzej podejmowany w latach 90. i 2000., gdy wzrosła liczba badań nad zdrowiem psychicznym lekarzy weterynarii i zaczęto analizować podwyższone wskaźniki depresji i samobójstw w tej grupie zawodowej. Postępująca feminizacja tego zawodu skłania do postawienia szeregu pytań badawczych odnośnie do wypalenia zawodowego u lekarek weterynarii, co podjęła w swojej pracy lek. vet Magdalena Kraińska.

Rozprawa doktorska lek. wet. Magdaleny Marii Kraińskiej: „Wypalenie zawodowe u lekarek weterynarii – epidemiologia i etiologia” (Warszawa, 2025, ss. 266), przygotowana pod kierunkiem dr hab. n. med. i n. o zdr. Andrzeja Cacko (Promotor) oraz dr n. med. Marty Kulpy (Promotor pomocniczy) stawia sobie za cel zbadanie tego obszaru.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska ma typowy dla prac doktorskich układ. Obejmuje wprowadzenie w problematykę badań, opis metod badawczych i planowanego przebiegu badań, analizę uzyskanych wyników i dyskusję. Dodatkowo w pracy zamieszczono streszczenia w języku polskim i angielskim. Całość obejmuje 266 stron wydruku

komputerowego, w tym 72 tabele, 137 rycin oraz 92 pozycje piśmiennictwa, właściwie dobrane i aktualnego, zarówno polskiego, jak i anglojęzycznego. Załączniki umieszczone na końcu pracy zawierają formularze wszystkich wykorzystanych w badaniu kwestionariuszy ankiet oraz zgodę Komisji Bioetycznej przy Warszawskim Uniwersytecie Medycznym nr AKBE/167/2023.

Główny cel pracy sformułowany przez doktorantkę **to ocena zjawiska wypalenia zawodowego wśród kobiet wykonujących zawód lekarza weterynarii w Polsce**. Dla osiągnięcia celu głównego Doktorantka postawiła pięć szczegółowych pytań: 1. Jaka jest częstość występowania wypalenia zawodowego wśród lekarek weterynarii? 2. Jakie socjoekonomiczne, psychospołeczne, związane ze stylem życia i organizacją pracy czynniki ryzyka wypalenia zawodowego występują u lekarek weterynarii i jakie jest ich nasilenie? 3. Jaki jest związek między występowaniem wyżej wymienionych czynników ryzyka a występowaniem i nasileniem wypalenia zawodowego? 4. Jakie subiektywne czynniki badane lekarki weterynarii wskazują jako najbardziej obciążające w ich pracy zawodowej? 5. Czy istnieją ochronne czynniki związane z pracą zmniejszające ryzyko wypalenia zawodowego u badanych lekarek weterynarii? Doktorantka sformułowała aż siedem hipotez: H1: Lekarki weterynarii wskazują na powtarzające się czynniki stresogenne i obciążające ich w pracy zawodowej, które mogą przyczyniać się do rozwoju wypalenia zawodowego. H2: Lekarki weterynarii wskazują czynniki które charakteryzują warunki ich pracy zawodowej. H3: W badanej grupie lekarek weterynarii występuje wypalenie zawodowe. H4: Istnieje istotna zależność między wypaleniem zawodowym a czynnikami psychospołecznymi związanymi z pracą w badanej grupie lekarek weterynarii. H5: Istnieją istotne różnice między wysokim, średnim i niskim wypaleniem zawodowym w odniesieniu do indywidualnych czynników związanych ze stylem życia i organizacją pracy zawodowej u badanych lekarek weterynarii. H6: Istnieją istotne różnice między wysokim, średnim i niskim wypaleniem zawodowym w odniesieniu do psychospołecznych czynników związanych z pracą u lekarek weterynarii. H7: Istnieją ochronne indywidualne czynniki stylu życia i organizacji pracy zmniejszające ryzyko wypalenia zawodowego poprzez moderowanie zależności między psychospołecznymi czynnikami związanymi z pracą a wypaleniem zawodowym.

Wprowadzenie w problematykę badań zostało przedstawione na 36 stronach. Składa się z przybliżenia zawodu weterynarza w świetle aktualnych rozporządzeń, jasnego przedstawienia aktualnego stanu wiedzy nt. wypalenia zawodowego (kluczowe definicje, symptomatologia, następstwa, diagnozowanie) oraz przedstawienia stanu badań nad etiologią wypalenia w zawodzie weterynarza, z uwzględnieniem kobiet w tym zawodzie. Całość wprowadzenia teoretycznego uznaję, za dobrze skonstruowane i przemyślane przygotowanie do badań.

W części badawczej, na 11 stronach Doktorantka precyzuje cele badania, przedstawia procedurę badania i opisuje metody badawcze. Wykorzystane w badaniach narzędzia badawcze w pełni pozwalają odpowiedzieć na postawione pytania badawcze. Należą tu: Oldenburski Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego (OLBI), Kwestionariusz Psychospołecznych Czynników Związanych z Pracą (COPSOQ II), autorski kwestionariusz badający indywidualne czynniki związane ze stylem życia i organizacją pracy zawodowej u lekarek weterynarii (ICŻiP) oraz autorski moduł ankiety do jakościowej oceny czynników obciążających zawodowo lekarki weterynarii. Dobór narzędzi badawczych oparto na teoretycznym Modelu Wymagań i Zasobów Pracy (JD-R) Evangelii Demerouti, który zakłada, że do wypalenia zawodowego dochodzi, gdy wysokie wymagania pracy przewyższają dostępne zasoby pracownika. Badanie przeprowadzono w okresie od stycznia do czerwca 2024 r. metodą CAWI (Computer-Assisted Web Interview) z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety udostępnionego online, wśród 385 czynnych zawodowo lekarek weterynarii pracujących w Polsce.

Przy opisie metody autorskiej (ICŻiP) Doktorantka nie uniknęła powtórzeń (ss.53-55; wystarczyło wymienić od razu liczbę modułów i wstawić krótki opis), tabele z normami dla populacji polskiej COPSOQ II można było umieścić w aneksie. Podobne powtórzenia dotyczą opisu metod statystycznych (ss. 62 i 64).

Prezentacja uzyskanych wyników to najbardziej rozbudowana część pracy, obejmuje aż 153 strony. Doktorantka prowadzi analizy zmiennych charakteryzujących badaną grupę lekarek weterynarii wg ustalonego porządku, który wyznaczony jest poszczególnymi narzędziami badawczymi: 1. ocena zmiennych socjodemograficznych; 2. analiza indywidualnych czynników związanych ze stylem życia i organizacją pracy zawodowej; 3. jakościowa analiza czynników obciążających zawodowo na podstawie swobodnych wypowiedzi badanych; 4. analiza czynników psychospołecznych związanych z pracą; 5. analiza nasilenia wypalenia zawodowego; 6. analiza związku wypalenia zawodowego z czynnikami psychospołecznymi związanymi z pracą; 7. analiza różnic poziomu wypalenia zawodowego w odniesieniu do indywidualnych czynników związanych ze stylem życia i organizacją pracy zawodowej; 8. analiza różnic poziomu wypalenia zawodowego w odniesieniu do psychospołecznych czynników związanych z pracą; 9. analiza moderacji - poszukiwanie czynników moderujących związek między czynnikami psychospołecznymi obciążającymi w pracy a wypaleniem zawodowym.

Przegląd wyników badań mógłby mieć bardziej zwięzły charakter np. poprzez: 1. przeniesienie opisu klucza diagnostycznego do COPSOQ II do części metodycznej (s.80); 2. przedstawienie analiz czynników psychospołecznych u badanych lekarek weterynarii w odniesieniu do norm generalnych dla populacji polskiej w pogrupowany sposób (np. wyniki b. wysokie: wymagania ilościowe, tempo pracy, konflikt praca życie osobiste itd.; wyniki

przeciętne: stan zdrowia, atmosfera w pracy, itd.), co lepiej obrazowałyby wyniki i ułatwiałoby śledzenie wyników; 3. dobrze byłoby także pogrupować w kategorii listę 61/385 swobodnych wypowiedzi badanych nt. najbardziej obciążających i stresujących czynników w pracy. Jeśli w omówieniu pojawia się np. określenie, że najczęściej, czy większość - to dobrze byłoby zobrazować jaki to odsetek tych 61 wypowiedzi; 4. unikać powtarzania opisów tak jak to ma miejsce na s. 160-161.

Dyskusja została poprowadzona na 18 stronach i stanowi przedstawienie najważniejszych wniosków płynących z badań własnych. Doktorantka porusza się swobodnie po literaturze polskiej i światowej z zakresu zdrowia publicznego i odnosi ją do swoich wyników.

Najważniejsze osiągnięcia poznawcze swoich badań nad wypaleniem zawodowym lekarek weterynarii omawia w kilku częściach podsumowując: 1. czynniki indywidualne związane ze stylem życia i organizacją pracy; 2. czynniki psychospołeczne związane z pracą oraz wypalenie zawodowe; jak również 3. zależności pomiędzy wypaleniem zawodowym a czynnikami interpersonalnymi oraz psychospołecznymi. Doktorantka wskazuje na konkretne następstwa wypalenia zawodowego w postaci obniżenia poziomu funkcjonowania psychospołecznego i pogorszenia zdrowia psychicznego lekarek weterynarii oraz stara się wskazać założenia prewencji tego niekorzystnego zjawiska w populacji lekarek weterynarii. Diagnostuje długą listę kluczowych **czynników indywidualnych chroniących** lekarki weterynarii przed wypaleniem zawodowym (dbanie o regularną aktywność fizyczną, higiena snu i zbilansowane odżywianie, równoważenie czasu pracy i życia osobistego, umiejętność zarządzania czasem i delegowania zadań, regularne korzystanie z przerw w pracy i okresowe wnioskowanie o urlop, realizacja pasji i hobby, udział w szkoleniach z zakresu umiejętności pracy zespołowej, radzenia sobie ze stresem oraz rozwijających kompetencje miękkie w tym asertywność). Diagnostuje także listę **czynników organizacyjnych chroniących** przed wypaleniem, jak możliwość posiadania wpływu na pracę, możliwość rozwoju zawodowego, poczucie sensu pracy, dobre relacje w zespole i wsparcie od przełożonego, dobre relacje z klientami, satysfakcjonujące wynagrodzenie.

Doktorantka potrafi wskazać niewątpliwe zalety przeprowadzonych badań, w tym przede wszystkim ich unikalność na rynku polskim. Podkreślenia wymaga, że Doktorantka zwraca uwagę na konieczność prowadzenia kompleksowych działań systemowych profilaktyki wypalenia zawodowego. Na bazie swoich badań rekomenduje ważne składowe profilaktyki wypalenia zawodowego u lekarek weterynarii, w zakresie działań organizacyjnych, indywidualnych i środowiskowych, oraz edukacyjnych i społecznych.

Wnioski końcowe przedstawione przez Doktorantkę są nazbyt rozbudowane i nie podkreślają jasno najważniejszych wyników własnych. Do najważniejszych wniosków należą: 1. Potwierdzenie, że ponad połowa badanych lekarek doświadcza wysokiego poziomu wyczerpania, a niemal co trzecia lekarka weterynarii doświadcza w stopniu wysokim dystansowania się od pracy; 2. Wskazanie najbardziej obciążających czynników psychospołecznych związanych z pracą lekarek weterynarii jak: wysokie wymagania ilościowe i emocjonalne, wysokie tempo pracy i konflikt ról praca-życie osobiste; 3. Potwierdzenie silnego związku z wypaleniem zawodowym takich czynników, jak: wysokie tempo pracy, duże wymagania ilościowe i emocjonalne, konflikt między pracą a życiem osobistym, brak wsparcia przełożonych, niskie uznanie, niepewność zatrudnienia oraz niezadowolenie z wynagrodzenia; 4. Wykazanie istnienia ochronnych indywidualnych czynników stylu życia i organizacji pracy zmniejszających ryzyko wypalenia zawodowego poprzez moderowanie zależności między psychospołecznymi czynnikami związanymi z pracą a wypaleniem zawodowym.

Podkreślenia wymaga absolutnie, że badania własne Doktorantki są jednymi z pierwszych w Polsce tak szeroko i kompleksowo analizującymi zjawisko wypalenia zawodowego u lekarek weterynarii. Dodatkowo, należy podkreślić, że mogą stanowić podstawę do budowania programów profilaktyki wypalenia zawodowego w tej grupie zawodowej.

W tak obszernym opracowaniu recenzent zauważa pewne braki i nieścisłości natury redakcyjnej w postaci literówek, braku interpunkcji co pozostawiam do rozważenia, przy przygotowywaniu publikacji. Nie stanowi to jednak żadnego uchybienia w pracy.

Wszystkie opisane wcześniej elementy rozprawy doktorskiej Pani lek vet. Magdaleny Kraińskiej stanowią o tym, że spełnia ona wymogi przewidziane w art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.), stanowi bowiem oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie naukowej (zdrowie publiczne), jak i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Poziom merytoryczny i formalny rozprawy w pełni pozwala na pozytywną jej ocenę. Zasadne jest więc przyjęcie rozprawy i dopuszczenie jej do publicznej obrony, o co wnoszę do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Dr hab. n. med. Marzena Samardakiewicz, prof. UML
Kierownik Zakładu Psychologii
Katedry Psychospołecznych Aspektów Medycyny UML